

Visitationstal i Härjedalens pastorat

26 maj 2019 i Hede kyrka

Kära alla i Härjedalens vackra och vidsträckta pastorat. Så roligt och givande det varit att få möta er under denna, den första biskopsvisitationen i Härjedalens pastorats historia!

Vi har sannerligen på olika sätt varit nära himlen i dessa högt belägna trakter. Stort tack till kyrkoherde Lars Stenman med medarbetare för ett gott värdskap och tack till alla er ideella, anställda och förtroendevalda som ställt upp och visat upp församlingarnas olika verksamheter och pastoratets förvaltning.

Tack också till mina medarbetare Mia Ödmark och Britt-Inger Bengtsson som under dessa veckor haft fullt upp med att skriva minnesanteckningar. Deras anteckningar kommer tillsammans med detta tal och material som samlats in före och under visitationen läggas till ett visitationsprotokoll som skickas till domkapitlet, stiftsstyrelsen och ert kyrkoråd. Till protokollet kommer en åtgärdslista bifogas som kyrkorådet sedan får jobba vidare med.

I mitt tal vänder jag mig främst till er förtroendevalda i kyrkorådet eftersom ni har ett övergripande arbetsgivar- och förvaltaransvar som skall göra det möjligt för alla församlingar i pastoratet att utföra den grundläggande uppgiftens fyra dimensioner: gudstjänst, undervisning diakoni och mission. Men jag vänder mig också till er som är ledamöter i församlingsråden. Ert ansvar är att både känna till och respektera pastoratets ansvarsområden och att bevaka att församlingens grundläggande uppgift genomförs i hela er församling inte bara i dess centralort.

Samtidigt angår det jag nu kommer att säga i mitt tal också er övriga oavsett ni är anställda, ideella eller församlingsbor. Som medlemmar i Svenska kyrkan delar alla döpta ansvaret för församlingens grundläggande uppgift, som vår kyrkas regelverk, kyrkoordningen, uttrycker det. Innehållet i kyrkoordningen utgår i självklart från vår kristna tro men också från lagen om Svenska kyrkan, som är en lag i vår svenska lagstiftning.

Som förtroendevalda har ni alltså att förhålla er till en kyrkoordning som faktiskt vilar på en lagtext. Kyrkoordningen säger bland annat att ni tillsammans med kyrkans ämbete, biskop och prost på stiftsnivån, kyrkoherde på församlingsnivån, skall ta ansvar för att församlingen är och förblir ett evangeliskt lutherskt trossamfund. Förutom detta lagstadgade krav har ni också ett juridiskt och ekonomiskt ansvar för er organisation samt ett krävande arbetsgivaransvar. Man kan säga att ert ansvar vilar på två ben:

1. Ansvaret för att församlingens grundläggande uppgift blir utförd.
2. Ansvaret för er organisation och ert arbetsgivaransvar där ni lyder under arbetsrätten, arbetsmiljölagstiftningen och en rad andra lagar och förordningar.

Dessa ansvarsben skall ni som kyrkoordningen uttrycker det: utöva inom ramen för kyrkans gemensamma bekännelse och ordningar. Därför är ni också enligt kyrkoord-

ningen underkastade tillsyn från Biskop och domkapitel. (ur inledningen till 57 kap) Det här kan ni läsa mer om i mitt Herdabrev som stiftets alla anställda och förtroendevalda fick i fjol. Den är skriven för att kunna användas som studiebok för anställda, ideella, församlingsråd och kyrkoråd.

Biskopens och domkapitlets tillsynsansvar påverkar också innehållet i ert nya pastorats församlingsinstruktion som ni behöver börja arbeta med framöver. Stiftet kommer här att vara er till stöd och hjälp. Redan under detta år kommer ni att inbjudas till utbildning i omvärldsanalys och till nästa år hoppas jag att vi har färdigställt den lathund som skall vägleda er genom detta arbete.

Härjedalen är ett vackert, vidsträckt men också glesbefolkat område. De befolknings- och medlemsprognoser som är gjorda fram till i dag har tyvärr visat sig vara allt för positiva. Sedan 2007 har medlemstalet i ert pastorats fyra församlingar minskat med nästan 15 procent och prognoserna för medlemstalet framöver visar att Härjedalens pastorat endast kommer att ha under 6 000 medlemmar om tio år, och detta samtidigt som vi vet att personalkostnaderna av naturliga skäl kommer att öka. Om Härjedalens kyrkor och församlingar och dess verksamhet skall kunna finnas kvar med detta svikande ekonomiska underlag behöver ni hjälpas åt med administration, arbetsgivarskap och förvaltning av ekonomi, fastigheter och begravningsverksamhet. Det blir alldeles för kostsamt och ansvarslost i relation till våra lojala medlemmar om allt för mycket av församlingarnas resurser används till förvaltning och administration.

Jag gratulerar er därför att ni sedan 1 januari 2017 har gått in i en organisation som avlastar församlingarna inom dessa resurs- och kompetenskrävande områden. Med målet att så småningom kunna frigöra resurser för församlingens grundläggande uppgift. Det är ju detta som är pastoratets ansvar och uppdrag.

När jag under de gångna veckornas visitation rest runt i pastoratet och mött anställda, ideella och församlingsråd har jag imponerats över all verksamhet ni bedriver. Jag undrar om ni verkligen insatt vad kyrkan gör och betyder i era bygder. Jag tycker att det är viktigt att både ni som är förtroendevalda och anställda, men också att ni som är församlingsbor och aktiva på olika sätt i församlingarnas verksamheter blir medvetna om detta. Ni är ju alla ambassadörer för det Svenska kyrkan är och tror på. Det är mycket lättare att vara en god ambassadör om man är stolt över det man representerar. Och vi behöver sannerligen goda ambassadörer för att kunna locka till oss och välkomna nya medlemmar men också för att kunna behålla de vi faktiskt har.

Ta därför gärna en dag, en kväll eller varför inte några kyrkkaffe-tillfällen tillsammans där ni berättar för varandra om vad som händer i era församlingar och tillsammans funderar över vad det innebär att vara kyrka i era bygder. Särskilt vill jag uppmuntra era fyra församlingsråd att mötas tillsammans, gärna gemensamt med församlingsverksamhetens personal, för att dela information, tankar och erfarenheter. Men gör då detta med glasögon som är både realistiska och positiva, så att ni inte bara nostalgiskt blickar bakåt och kritiskt granskar nuet. Nej, för att utvecklas framåt behöver ni både

”

När jag under de gångna veckornas visitation rest runt i pastoratet och mött anställda, ideella och församlingsråd har jag imponerats över all verksamhet ni bedriver.

på ett positivt sätt och utifrån ifrån era egna, reella förutsättningar, så som de faktiskt ser ut i dag, utan jämförelse med andra som lever under andra förutsättningar, på ett konstruktivt sätt tar tag i nuet och visionärt och strategiskt blickar framåt.

Så vill jag särskilt lyfta fram några axplock ur er verksamhet. Familjecentrum-verksamheten som utvecklats i Hede, men som också börjat växa fram i flera av pastoratets församlingar, är ett mycket lovvärt, viktigt och fint arbete. I den verksamheten är ni verkligen kyrkan mitt i byn på ett föredömligt sätt.

Ert arbete med konfirmander och unga ledare, musikgruppen i Lillhärdal och inte minst gymnasieprojektet, som jag vill uppmuntra er till att arbeta med i hela pastoratet, är också värt att uppmärksammas. Barnen och de unga är inte bara vår framtid, de är också vår nutid. Tar vi inte emot dem bland oss nu utifrån deras förutsättningar och livsvillkor, så tappar vi kontakten med både nutiden eller framtiden i vår kyrka.

” Barnen och de unga är inte bara vår framtid, de är också vår nutid.

Sydsamiska kyrkoliv och samisk delaktighet och ansvar i församlingslivet

är också något jag vill uppmuntra pastoratets alla fyra församlingarna att utveckla. Svenska kyrkan har här ett särskilt ansvar utifrån sin historia att arbeta vidare med ett försonings- och sanningsarbete i relation till vårt urfolk.

Ideellt arbete och engagemang med bland annat dagträffar med soppa eller kaffe, kyrkkaffen och musikverksamhet samt allt ert fina arbete med körer, musikevenemang, fjällkyrkan, gudstjänster och förrättningar i era kyrkor och församlingar är också något som jag vill lyfta fram och uppmärksamma. Samtidigt som jag nu också passar på att uppmana er att uppdatera samtliga gudstjänsttagendor så att de stämmer med vår nya kyrkohandbok. Mer detaljer om det kommer ni att kunna läsa i protokollet.

Men allt detta arbete med gudstjänst, undervisning, diakoni och mission i alla era församlingar är verkligen inte enkelt att klara av när det ständigt fattas personal. Några av församlingsråden har här visat prov på lovvärda sätt att själva ta ett praktiskt ansvar för delar av den egna församlingsverksamheten. Det är något som jag verkligen vill berömma er för och uppmuntra, och samtidigt betona att detta självklart skall ske i dialog med ansvariga arbetsledare och kyrkoherden. Jag vill också uppmuntra er att jobba mer med lekmannaletta gudstjänster och enklare andakter som alternativ till söndagsgudstjänsterna. På så sätt kan ni hjälpas åt att ständigt hålla bönen ljus brinnande i era kyrkor även då saknas präster och musiker.

Tyvärr är rekryteringsläget svårt i hela stiftet. Det fattas även personal i de stora kustförsamlingarna. Här vill jag ge er ett gott råd: Om man skall locka till sig personal så måste man se till att man är en god och attraktiv arbetsgivare. Därför behöver både ni som är anställda och ni förtroendevalda ständigt fundera över ert ansvar att själva skall skapa en arbetsmiljö i era församlingar som gör att man både lockas att söka tjänst hos er och att stanna kvar i tjänsten. Jag vet att pastoratets kyrkoråd, kyrkoherde och chefssekreterare systematiskt och seriöst arbetar för att Härjedalens pastorat skall bli en attraktiv arbetsgivare. Vår lagstiftning reglerar arbetsgivaransvaret mycket hårt och ni lägger verkligen ner ett berömvärt arbete för att ert pastorat skall följa denna reglering, precis som varje god arbetsgivare skall göra.

En annan utmaning som pastoratet har börjat hantera är ert fastighetsbestånd. Jag vet att ni på ett gott och klokt sätt redan påbörjat ett systematiskt underhållsarbete

översyn av era fastigheter där ni knutit till er både kompetent personal och duktiga konsulter. Här finns mycket att ta tag i både vad gäller planering för och genomförande av underhåll och förvaltning, utredning av lagfarter och en plan för framtida fastighetsinnehav. Ni är ålagda av kyrkomötet att arbeta fram en lokalförsörjningsplan för att ni skall kunna garantera att medlemmarnas pengar inte slösas på ett oförsvarbart fastighetsinnehav. Inför ert arbete med dessa planer kommer stiftet att bistå med utbildning och stöd.

Jag uppmanar därför kyrkorådet och kyrkofullmäktige att modigt, klokt och fullt ut ta ert ansvar för fastighetskostnaderna i ert budgetarbete. I snitt över hela landet belastar församlingarnas och pastoratens fastigheter ca 27 procent av budgeten. Det anses vara alldeles för mycket. Hur det förhåller sig hos er i Härjedalen behöver ni därför både kartlägga och hantera på ett långsiktigt hållbart och ekonomiskt försvarbart sätt. Ni måste ta fram en god översikt över de kostnader som varje byggnad kommer att medföra under flera år framåt och sedan, utifrån denna, göra prioriteringar samt sätta ett tak i er budget för hur stor andel av denna som fastigheterna får belasta.

I ert arbete med era fastigheter behöver ni också gå igenom de protokoll som ni får ifrån inventeringen av alla kulturminnesmärkta föremål i era kyrkor. Dessa förvaltar vi på statens uppdrag åt hela svenska folket. Ett uppdrag som regleras av kulturminneslagen och står under Länsstyrelsens tillsyn.

Begravningsverksamheten är också en verksamhet som Svenska kyrkan utför på statens uppdrag. Den lyder i sin tur under begravningslagen och står även den under Länsstyrelsens tillsyn. Den får dessutom inte blandas samman med övrig församlings- och pastoratsverksamhet. Detta behöver ni se över. Jag vet att ni särredovisar begravningsverksamhetens kostnader som ni skall, men jag har ändå under min visitation sett sådant i begravningsverksamheten som bekostas av kyrkoavgiften eller visas upp i kyrkorummet på ett sätt som inte är tillåtet. Ni behöver dessutom se över era olika begravningskick där ni inte fullt ut på alla kyrkogårdar följer gällande bestämmelser. Vad allt detta handlar om kommer att framgå av visitationsprotokollet. Jag råder er också att skriva tydliga anvisningar om vad som gäller kring begravningskick och gravskötseln i den revidering av pastoratets riktlinjer för begravningsverksamheten ni behöver göra.

Härjedalens nybildade pastorat har startat en spännande och utmanande resa mot framtiden. Jag vill ge en eloge till pastoratets fullmäktige och kyrkoråd för att ni på ett klokt sätt utsett kyrkoråd och utskott där kompetens och representation från alla församlingarna har beaktat. Det glädde mig vid mitt möte med kyrkorådet att så många av er visade prov på en förmåga att ta ett övergripande och visionärt ansvar för alla församlingar och för pastoratets arbetsgivar- och förvaltaransvar. Om ett kyrkoråd skall kunna fungera optimalt och framgångsrikt måste alla ledamöter inta detta helikopterperspektiv samt tydligt göra skillnad på församlingsrådets och kyrkorådets ansvar och precis som ni gör, vara tydlig med skillnaden mellan kyrkorådets styrning och kyrkoherdens ledning.

Denna åtskillnad mellan styrning och ledning, och mellan församlingsrådets och kyrkorådets mandat och ansvar är också viktigt att ett församlingsråd kan respektera och hantera. Jag vill därför också uppmana församlingsråden att än mer fördjupa sina kunskaper om detta. Läs gärna mer också om det i mitt herdabrev.

Ordet kyrka kommer från grekiskans kyriakon och betyder ”det som tillhör Herren”. Grundbetydelsen kan också på enkelt talspråk översättas med ”Guds familj”. Begreppet kyrka beskriver alltså en gemenskap. Den kyrkliga gemenskapen är inte enbart en lokal församling utan en gemenskap med många lokala församlingar tillsammans i ett stort globalt sammanhang, ”Guds världsvida familj”. När vi döps blir vi medlem-

mar i den lokala församlingen och den nationella kyrkan, men också i den världsvida "heliga allmänliga kyrkan" som trosbekännelsen uttrycker det. Som kristna tillhör vi faktiskt världens största trosgemenskap. Denna gemenskap gör oss delaktiga i ett missionsarbete och en böne- och gudstjänstring som omfamnar hela jorden.

Denna insikt vidgar perspektivet för en glesbygdsförsamling i Norrlands inland, men är också ett oundgängligt perspektiv för grunden till vår kyrkas överlevnad. När man är få behöver man veta och känna att man ingår i ett större sammanhang för att orka och för att finna inspiration, mening och kraft. Det är som när man ser sin hembygd från en hög utsiktspunkt. De närmast kända gränserna liksom suddas ut därför att man ser att man ingår i ett mycket större sammanhang än det man kan se från den egna gårdsplanen.

Därför vill jag uppmanera er att arbeta mer med Svenska kyrkans internationella diakoni och mission, det vi idag kallar ACT Svenska kyrkan. Från stiftets horisont behöver vi få med representanter även från Härjedalen till vårt gemensamma internationella insamlings- och inspirationsarbete.

Man blir alltid starkare när man ingår i ett sammanhang och är fler som kan kämpa tillsammans och man blir mer kompetent när man är flera som bidrar med sitt kunskande. Och det ju just det det innebär att vara kyrka – att ingå i Guds familj, Det är det vi är kallade att vara, men inte i första hand för vårt eget privata eller för bygdens eller socknens bästa utan för evangeliets skull, för Kristi skull. Han som gav oss uppdraget att gå ut i hela världen och sprida hans kärleksbudskap, han känner inte våra mänskliga gränser, inte ens våra nationsgränser. Nej, Jesu kärlek är gränslös, utgiven för alla, utan undantag. Vårt uppdrag, din och min kallelse som döpta i denna kyrka, som förtroendevalda, anställda, ideella och stödjande medlemmar, det är att följa honom i hans världsvida, universella kärleksuppdrag.

Så vill jag avsluta mitt tal med det bibelord från dagens gamaltestamentliga text som också fanns med i kungörelsen för denna visitation. Profeten Jeremia skriver i sitt 29:e kapitel:

Jag vet vilka avsikter jag har med er, säger Herren: välgång, inte olycka. Jag skall ge er en framtid och ett hopp. (Jeremia 29:11)

Ur Guds perspektiv har alltid kyrkan, en framtid och ett hopp. Den kanske inte helt ser ut som det vi fantiserar och drömmer om. Kyrkan organiserad som Svenska kyrkan, med alla sina byggnader och sin administration har inte självklart en lång framtid framför sig. Men kyrkan som det som tillhör Herren, Guds världsvida familj, har det, alltid och i evighet. Därför är det ändå tills sist där vi skall ha vårt fokus, det är också ytterst därifrån er kallelse att vara kyrka i Härjedalen kommer. Som vi sjöng i en av de fina sångerna i dagens högmässa: Det bor en sång i Härjedalens landskap. En kärlekssång från Skaparen oss når. Den är för oss och alla de som söker. Den leder fram till kärlek som består.

Tack för allt gott arbete som ni som förtroendevalda, som anställda i alla yrkeskategorier, och som ideella och stödjande medlemmar utför för Svenska kyrkan i Härjedalen.

Gud välsigne er alla i detta viktiga uppdrag.
Amen

+Eva Nordung Byström
Biskop i Härnösands stift, Svenska kyrkan